

Nikola Albaneže

Stoljetnica, Muzej grada Zagreba, prosinac 2007. – veljača 2008.

Što i kako se izlaže u muzejima te kako se provode ostale muzejske funkcije ovisi o interakciji mnogih čimbenika (raspoloživosti i opremljenosti prostora, provedenom istraživanju i dostupnosti građe, budžetu, interesima publike, političkom ustroju i karakteru društvene zajednice itd.), a među njima važnu pa i presudnu ulogu imaju muzejski profesionalci, osobe koje odlučuju. Za javnost međutim, muzej je taj koji izlaže i obrazlaže, kreatori i potpisnici tekstova ostaju pozadi. Vjerojatno nije potrebno mnogo argumenata koji pokazuju zašto je tomu tako; naime, potpuno je jasno da ustanova kao nadpersonalni entitet ima veću težinu nego pojedinac, bez obzira koliki ekspert on bio. Stoga je muzej taj koji udara pečat istinitosti, potvrdu autentičnosti kako za predmete tako i za poruke čiji su oni nositelji. Doduše, nepogrešivost autoriteta u naše se vrijeme kritičke kulture stalno preispituje, pa odatle i odgovornost za iznesene ideje.

Svjesna svih pobrojanih čimbenika, ali i ključnog doprinosa pojedinca, Željka Kolveshi, autorica koncepcije i scenarija izložbe *Stota obljetnica Muzeja grada Zagreba*, odlučila je predstaviti publici povijest svoga muzeja objedinivši nekoliko razina informacija unutar razgranate naracije. Primjerice, tu su dokumenti iz Muzeja („Kartice iz Ceduljnog kataloga Gradskoga muzeja“), ali i oni koji govore o zbivanjima izvan njega, u gradu kojega je Muzej tumač. Takav se postupak stalno provlači, a priključuje mu se i nastojanje da se prikažu iskustva te karakterni i intelektualni profili, da ne kažemo specifične sklonosti, ljudi koji su stvarali i vodili Muzej, napose u slijedu: Emilij pl. Laszowski, Gjuro Szabo, dr. Franjo Buntak (primjerice, Dnevničke bilješke Josipa Horvata). Preispitujući i dekonstruirajući prethodnike, autorica čini reviziju njihova djelovanja s ciljem saznanja i većeg razumijevanja prošlih događaja. Na taj se način razotkriva dubinska povijest same institucije, pokazuje njezin rast u vremenu koji je do sada ponajviše obilježen promjenama adresa (i muzeji se sele, zar ne?) i građevinskim proširenjima – točnije, arhitektonskim okvirom muzejskoga djelovanja. Međutim, i taj okvir povezan je sa širim i užim kontekstom. Naime, u igru je uveden grad, njegove mijene i događaji u sklopu kojih se odvija i život Muzeja, točnije izmjena izložaba i stalnih postava. To je vidljiva trećina poslovične muzejske 'sante leda', dok onaj veći, a publici nevidljivi dio muzejske svakodnevice (simbolički predstavljen metalnom pločom s natpisom: „Muzej / je danas / zatvoren“) također biva osvjetljen. Što i kako se je prikupljalo, kako je provedena akvizicijska politika, pitanja su koja se nadovezuju na početno što i kako izlagati. Od ishodišne ideje o muzeju kao odlagalištu „predmeta koji bi bili važni po historiju ili kulturni razvitak grada Zagreba“ (s okružnice koju je tiskao Klub „Braće hrv. Zmaja“ 1907.), do formiranja cjelovitih zbirki koje valja interpretirati za publiku, a primarno se to čini izložbama (i drugim edukacijskim programima) na način koji se mijenja u

vremenu kako zbog novih tehnika, tako i saznanja, promjene gledišta¹ - sve je to našlo svoj odraz na „Stoljetnici“. Gotovo bismo mogli reći kako je nova izložba nastala od starih izložaka i izložaba, pri čemu nisu zanemarena niti stara muzeografska pomagala (izložbene vitrine koje je dizajnirao Ljubo Babić). To je ujedno poučan primjer kako pomagala u muzejima (vitrine, makete) s protjecanjem vremena postaju od potrošnog, odnosno dopunskog materijala artefakti vrijedni muzejske prezervacije.²

Raspon eksponata od efemerne bilješke i službenog dopisa, preko fotografija i videa, uporabnih i predmeta primijenjene umjetnosti do umjetničkih djela (koja se također tretiraju prvenstveno kao dokumenti, ali su njihove estetske vrijednosti dobrodošle kao u radu Josipa Crnoborija) pruža posjetitelju dovoljno različitog materijala za otkrivanje pri ponovnom posjetu. Tako višerazinski strukturirana izložba stvorila je „dinamičke kanale“ za dijalog s publikom različita predznanja.³

Muzejski izlošci u pravilu bi, prema definiciji, trebali biti informativni i stimulirajući. Sve umijeće autora izložaba – kako scenarista, tako i dizajnera - svodi se na što uspješnije ostvarenje tog imanentnoga zahtjeva. Na originalan način je u teoretskom smislu takvu potrebu razjasnio Amerikanac Stephen Greenblatt. On uvodi za izloške dva konceptualna modela: *rezonancu* i *očuđenje*⁴. Ukratko: *rezonanca* označava takve odlike eksponata koje evociraju u promatrača kompleksne i dinamičke kulturološke sadržaje iz kojih je sam predmet potekao i koje predstavlja, dok je *očuđenje* odlika izloženog predmeta kojom prenosi na promatrača privlačan osjećaj jedinstvenosti, pobuđuje pojačanu pozornost⁵. Primijenimo li te modele na izložbu o kojoj je riječ, možemo zapaziti karakteristično smjenjivanje i stupnjevanje očuđenja s rezonancama. Naime, nakon što je u prvom, povijesnom dijelu izložbe, odabranim materijalom uspostavljen kontekst, odnosno rezonanca (s određenim udjelom očuđenja), te smo tako uvedeni u slijed razdoblja i usporedo upoznati s osobama i lokacijama, u drugom dijelu, naslovljenom „Nepoznanice“, naglasak je na čudnovatostima, iznenađujućim neobičnostima (kojima, naravno, ne nedostaje niti rezonance), a u tome se ponajviše ističe sačuvana „Zimnica obitelji Susić“ iz 1939., ali i kolekcija „Titovih štafeta“ izrađenih za Dan mladosti 1949.

1. Willard L. Boyd, „Museums as Centers of Controversy“, u: *Daedalus (America's Museums)*, ljeta 1999., str. 199.

2. Elaine Heimann Gurian, „The Many Meanings of Objects in Museums“, u: *Daedalus (America's Museums)*, ljeta 1999., str. 169.

3. Kathleen McLean, „Museum Exhibitions and the Dynamics of Dialogue“, u: *Daedalus (America's Museums)*, ljeta 1999., str. 105.

4. Stephen Greenblatt, „Resonance and Wonder“, u: *Exhibing Cultures*, ur. Karp i Lavine, Washington 1991.

5. Isto, str. 42.

godine. Ispreplitanje rezonance i očuđenja provedeno je ne samo na izložbi već je prošireno i na još dvije cjeline. Prvu čini ulazni dio Muzeja gdje se izlažu presnimci novinskih stranica s vijestima o Muzeju u kontekstu drugih istodnevnih vijesti tijekom proteklih stotinu godina. Drugo ispreplitanje provedeno je u stalnome postavu isticanjem (pomoću posebnih legendi) predmeta koji su u Muzej ušli 1907. godine.

Izložba „Stoljetnica“ školski je primjer dobro razrađenog izložbenoga kompleksa što ga čine istraženi sadržaj, interpretacija i arhitektura, odnosno scenografija. Doživljaj posjetitelja, koji je na taj način podvrgnut suptilnoj edukaciji (nenapadnoj, povremeno i zabavnoj poduci), rezultat je kvalitetne uklopljenosti sadržaja u formu izložbe, njihova nadopunjavanja do dojma jedinstvene cjeline.

Valja zapaziti i važnu ulogu likovnog i prostornog oblikovanja izložbe. Specifična prostorna ograničenja izložbene dvorane MGZ-a (potkrovlje s drvenim stupovima u kojemu ne postoje zidovi) vještom su izložbenom arhitekturom pretvorena u prednosti: dinamično raspoređene raznobojne plohe kojima je svrha jasna segmentacija izložbe, male prostorne cezure, ujedno i povezivanje dijelova u cjelinu, te prohodno usmjeravanje posjetitelja – sve to potvrđuje do koje je mjere arhitekt ovladao osobitim i bitnim prostornim zadatostima (Željko Kovačić doista je kroz brojne realizacije usvojio i posvojio izložbeni prostor MGZ-a).

Mogli bismo zaključno ustvrditi: poput svih ustanova s povijesnom težinom, obremenjenih vremenom, i MGZ usmjerava pogled prema svojim temeljima. Stoljeće djelovanja Muzeja grada Zagreba bitno je pridonijelo identitetu njegova i našega grada. Na skromne, ali jasno formulirane početke, nadovezao se sve kompleksniji razvoj te je današnja ustanova ne samo puko spremište koje pruža uvid u prošlost grada zahvaljujući svojim zbirkama više ili manje rijetkih ili jedinstvenih i zanimljivih predmeta, već je mjesto specifičnih edukacijskih mogućnosti i iskustava estetskih doživljaja, pravo društveno središte gradskoga događanja u kojemu je interpretacija utemeljena na stručnim i znanstvenim istraživanjima.

U svojoj je koncepciji izložbe, kojom nastoji predstaviti publici povijest Muzeja, Željka Kolveshi objedinila nekoliko pripovjednih linija. Dok s jedne strane pokazuje rast muzejskoga fundusa te ističe izložbe, odnosno realizacije stalnih postava koje su markirale njegovu povijest, autorica s pravom podcrtava važnost *mjesta* (u svom dosadašnjem trajanju MGZ se je četiri puta selio) na kojemu se stvara ta posebnost doživljaja muzeja kao i *osoba* zaslužnih za takav razvoj. Pritom, dakako, ne zaboravlja širi društveni kontekst te nas upoznaje s događajima koji su obilježili život grada. Takav

zahvat nužno pretpostavlja analitičnost kojom je metodički 'pretresen' čitav dosadašnji saldo MGZ-a.

Izložba koja izrasta na tako promišljenom konceptu te dosljedno i detaljno razrađenom scenariju, ujedno je primjereno atraktivno realizirana te stoga posjetiteljima nudi relevantan diskurs i poduku u poticajnom okružju izgrađenom u mikrokozmosu imaginarne muzejske realnosti.

Prvi predmeti i predmetni katalog: Gradski muzej i Emilij pl. Laszowski, snimio: M. Gregl

Kancelarija ravnatelja Gjure Szaba iz 1931. godine, snimio: M. Gregl

Nepoznanice: Svjedoci zagrebačkog svakodnevlja, snimio: M. Gregl

Memoar(abil)ija muzeja u zgradi Umjetničkog paviljona, snimio: M. Gregl

Exhibition "The Centennial"

The centennial of the Municipal Museum of Zagreb, 1907 - 2007

Municipal Museum of Zagreb, 7. 12. 2007 - 29. 2. 2008

The concept of the exhibition "The Centennial of the Municipal Museum of Zagreb" has combined several layers of information within the unfolding narration, thus delving into the depths of the Museum's complex history. While documenting the activities of the Museum, the history of its collections and outstanding permanent and temporary exhibitions, the exhibition has also documented the wider context of the city, the experiences and profiles of the persons involved in the Museum, and ideas and controversies informing its development over the years. Attractively presented and accessible, it has offered its visitors a relevant discourse and instruction in the inspiring environment constructed in the microcosm of imaginary museum activity.

MUZEJ GRADA ZAGREBA

2007.
1887.

Zaštitni znak izložbe "Stoljetnica", oblikovanje: Miljenko Gregl